

Witold Niedzielski

Akademia Ekonomiczna w Poznaniu

LEASING ŚRODKÓW TRWAŁYCH W POLSCE I NA ŚWIECIE. PERSPEKTYWY ROZWOJU

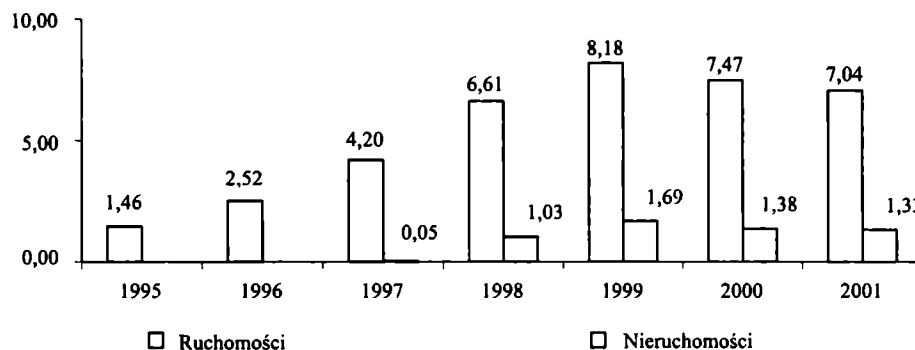
1. Wstęp

Celem niniejszego artykułu jest porównanie skali leasingu w Polsce i na świecie, przesłanką tego jest zaś próba wyjaśnienia powodów spadku atrakcyjności leasingu w Polsce w przeciwieństwie do tendencji panujących na rynku krajów Unii Europejskiej. Temu celowi podporządkowano układ niniejszej pracy, w której najpierw przedstawiono stan leasingu w Polsce wraz z wskazaniem barier jego rozwoju, następnie ukazano *leasing* w innych krajach europejskich i na świecie w podziale na kontynenty. Na zakończenie oceniono perspektywy rozwoju leasingu w Polsce w kontekście wejścia Polski do struktur Unii Europejskiej.

W pracy wykorzystano dane statystyczne z publikatorów branżowych.

2. *Leasing* w Polsce

Leasing w Polsce zaczął rozwijać się po 1989 r., choć jego rozkwit nastąpił dopiero w połowie lat dziewięćdziesiątych. Na wykresie (rys. 1) ukazano wartość środków trwałych oddanych w *leasing*, począwszy od 1995 r. (wcześniej wielkość ta nie przewyższała 1 mld zł rocznie). Jak widać, do 1999 r. notowano, podobnie zresztą jak w Europie, tendencję wzrostową. Dopiero w 2000 r. nastąpił spadek. Było to wynikiem pogorszenia się sytuacji finansowej towarzystw leasingowych, spowodowanego wieloma przyczynami. Za najważniejsze z nich uważa się przede wszystkim brak nadzoru ze strony sektora bankowego nad towarzystwami, których właścicielami były banki, zawieranie przez przedsiębiorstwa leasingowe kontraktów z podmiotami bez dostatecznej ich weryfikacji, a także sposób ewidencjonowania transakcji leasin-

Rys. 1. Wartość środków trwałych oddanych w leasing w Polsce w latach 1995-2001 (mld zł)
 Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Polski rynek... 1996-2003] GEMINI, Warszawa 1996-2003.

gowych. Pod koniec 1999 r. i na początku 2000 r. zaczęto baczniej obserwować tzw. efekt opłaty początkowej¹ – istotnej zwłaszcza przy leasingu operacyjnym.

Według międzynarodowych standardów rachunkowości przy umowie leasingowej każda płatność powinna być księgowo rozliczana przez cały okres jej trwania, natomiast w polskich przepisach w tamtym czasie takiego rygoru nie było. W wyniku tego towarzystwa wykazywały znaczne zyski, lecz pobranie wysokiej opłaty początkowej skutkowało też niższymi ratami w okresie trwania umowy leasingowej – w wielu wypadkach nie pokrywającymi kosztów amortyzacji już leasingowanych środków trwałych w towarzystwach leasingowych. Pogorszenie koniunktury na omawiane usługi (por. [Omachel 2002, s. 5]) natychmiast więc spowodowało, że nie realizowano w dostatecznym tempie przychodów z tytułu nowo zawieranych umów w stosunku do kosztów generowanych w towarzystwach przez umowy starsze, co wpłynęło na spadek rentowności działalności podstawowej tych przedsiębiorstw, a w konsekwencji – także płynności. To z kolei skłaniało niektóre banki do wypowiedzania lub/i nieprzedłużania limitów kredytowych towarzystwom leasingowym, co wskutek zmniejszenia lub braku środków na nowe kontrakty, a tym samym ich pozyskiwanie w zbyt wolnym tempie lub niepozyskiwanie w ogóle, pogłębiło efekt opłaty początkowej. Konsekwencją tych poczynań była fala upadłości towarzystw leasingowych, takich jak BG Leasing SA z Gdańska (9 miejsce w rankingu za 1997 r.), TFL SA z Wrocławia², Leasco (por. [Karpiński 2001, s. B5]), BTL (por. [Omachel 2001, s. 17]) i wiele innych³. Niektóre mniejsze towarzystwa, które odpowiednio wcześniej zauważyły spadek koniunktury na rynku, rozpoczęły proces

¹ Opłata początkowa, czyli tzw. opłata wstępna, ustalana była nawet na poziomie sięgającym do 50% wartości przedmiotu leasingu.

² To akurat było wynikiem zlej działalności jego głównego właściciela – Pawła Rojka (por. [Królak 2002, s. 10 i 11]).

³ Za rok 1999 stratę wykazały m.in.: BRE Leasing, BG Leasing, Bankowe Towarzystwo Leasingowe, Lubelskie Towarzystwo Leasingowe, Ekoleasing, Polski Leasing Przemysłowy, WBK Finance&Leasing, Zachodni Leasing (por. [Maciejewski 2000, s. B5]).

wygaszania działalności leasingowej na rzecz innych usług finansowych, takich jak np. faktoring czy obrót wierzytelnościami⁴. Inne jeszcze zostały wchłonięte przez większe towarzystwa leasingowe lub na skutek fuzji banków ulegały również połączeniu bankowe towarzystwa leasingowe (np. BZ WBK Finance&Leasing SA).

Nowa ustawa o rachunkowości wyraźnie odwołuje się już do międzynarodowych standardów rachunkowości, wspominając w art. 10 pkt 3, że „w sprawach nieuregulowanych przepisami ustawy, przyjmując zasadę (politykę) rachunkowości, jednostka może stosować krajowe standardy rachunkowości wydane przez uprawniony w myśl ustawy Komitet Standardów Rachunkowości. W wypadku braku odpowiedniego standardu krajowego może stosować międzynarodowe standardy rachunkowości⁵”. W związku z powyższym zapisem przyjęto jako właściwy do rozliczania transakcji leasingu 17 Międzynarodowy Standard Rachunkowości⁶. Jego przepisy mówią m.in. o konieczności rozliczania opłaty wnoszonej na początku transakcji (tzw. opłaty wstępnej) w czasie – tj. proporcjonalnie do okresu jej trwania w części przewyższającej uzasadnione koszty bezpośrednie związane z jej zawarciem. Konsekwencją takiego podejścia jest z jednej strony zmniejszenie przychodu bieżącego okresu, ale z drugiej czyni zadość zasadzie współmierności przychodów i kosztów w przedsiębiorstwie. Opłata z tytułu zawarcia umowy przekłada się bowiem proporcjonalnie na wszystkie lata jej trwania, lepiej odzwierciedlając także wyniki działalności przedsiębiorstwa.

Wśród innych przyczyn upadłości towarzystw leasingowych wskazuje się także fakt zaciągania przez nie kredytów o zmiennym oprocentowaniu, a z drugiej strony – udzielanie leasingu opartego na oprocentowaniu stałym. W momencie spadku stóp procentowych taka konstrukcja była oczywiście bardzo korzystna, ale niestety w 2000 r. po fali spadków stóp procentowych nastąpiła ich gwałtowna zwyżka, co znacznie obniżyło dochodowość transakcji zawartych w okresie obowiązywania niższych stóp.

3. *Leasing na świecie*

Na świecie wzrost popularności leasingu datuje się od lat pięćdziesiątych XX w., a kolebką były Stany Zjednoczone.

Jeżeli porównać polski rynek leasingu z europejskim, widać ogromną różnicę. Jak wynika z analizy wykresu (rys. 2), wolumen leasingu w Europie począwszy od

---

⁴ Taką decyzję niedawno podjęło będące w trudnej sytuacji finansowej Leasco SA, które zamierza stać się funduszem inwestującym środki w spółki niepubliczne (por. [Inwestycje... 2003, s. B7]).

⁵ Ustawa o rachunkowości z 29 września 1994 roku po ostatniej nowelizacji z 9 listopada 2000 roku. DzU nr 113. poz. 1186.

⁶ W praktyce zagranicznych firm auditingowych, takich jak np. Ernst&Young czy KPMG, podczas badania sprawozdań finansowych przedsiębiorstw leasingowych zalecano stosowanie zasad międzynarodowych już wcześniej. Jednym z pierwszych towarzystw stosujących powyższe zasady był Europejski Fundusz Leasingowy SA – jedna z największych polskich firm z omawianej branży, notowana na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych na rynku podstawowym.

1996 r. przekracza 100 mld euro. Największy w tym udział posiadają Niemcy, Wielka Brytania, Francja i Włochy. Przyrost leasingu ruchomości w 2001 r. w Niemczech wynosił 2,7% w stosunku do roku poprzedniego, a łączna kwota kontraktów wynosiła około 77,4 mld DM. Na rynku nieruchomości z kolei wielkości te kształtowały się odpowiednio na poziomie 15,5% i 17,4 mld DM. Wskaźnik dynamiki wszystkich kontraktów wyniósł 104,9%, a na 2002 r. przewidywano w Niemczech przyrost kontraktów leasingowych na poziomie od 4 do 5%⁷. Pozostałe kraje europejskie mimo połączenia w grupy posiadają zdecydowanie mniejszy udział. Warto odnotować, że na kraje Europy Środkowo-Wschodniej przypada ok. 4%. Wśród nich najlepiej rozwija się leasing w Estonii i Czechach. W Polsce i na Węgrzech wartości są zbliżone, ale nieco mniejsze, a wyraźnie niższy jest udział leasingu w finansowaniu inwestycji w Słowacji.

Przypatrując się z kolei danym światowym (podział według kontynentów – tab. 1), można zauważyć, że największy rynek leasingu przypada na Amerykę Północną, a potem Europę⁸. Jak zauważa J. Mroczek [2000, s. 4], rozwój leasingu właśnie w Stanach Zjednoczonych był konsekwencją zakorzenienia w świadomości społe-

Tabela 1. Wartość środków trwałych oddanych w leasing w podziale na kontynenty (w mld dolarów)

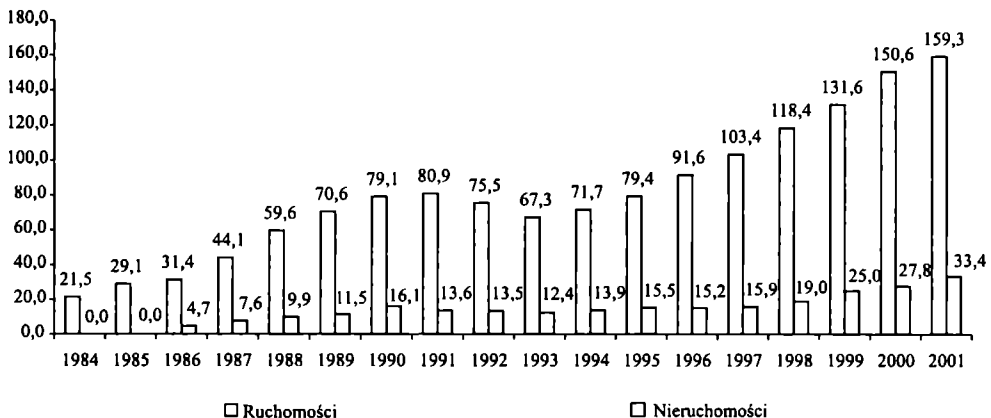
Rok	Razem	Ameryka Północna	Europa	Azja	Australia i Oceania	Ameryka Południowa	Afryka
1984	110,2	64,0	18,1	20,9	4,4	1,6	1,2
1985	138,1	80,8	24,7	25,9	3,9	1,6	1,2
1986	173,4	87,0	41,2	36,5	5,4	1,5	1,8
1987	225,4	101,3	64,8	50,2	5,6	1,4	2,1
1988	273,8	117,0	80,1	63,6	7,1	3,2	2,8
1989	302,4	126,8	98,0	65,3	7,3	2,0	3,0
1990	331,6	125,4	117,9	77,5	5,1	1,9	3,8
1991	345,3	130,0	120,0	83,4	4,0	3,5	4,4
1992	323,4	127,6	99,5	80,9	4,2	6,3	4,8
1993	309,6	132,5	81,0	79,9	4,9	9,3	2,0
1994	356,4	148,0	87,5	99,2	5,9	11,1	4,7
1995	409,1	169,3	108,0	104,8	6,2	15,1	5,7
1996	428,1	177,0	117,7	105,8	7,3	15,0	5,3
1997	405,7	189,2	108,3	80,2	6,9	15,9	5,2

Źródło: [Martowski 1999].

⁷ Por. Finanzierungs-Report Leasingmarkt 2001 na www.vhb.definanz-betrieb/.

⁸ Dane Euromoney w zakresie leasingowanych środków trwałych w Europie odbiegają od danych Leaseurope, podawanych m.in. w Polskim Rynku Leasingu, zwłaszcza jeżeli chodzi o 1997 r., kiedy to wykazany jest spadek wolumenu leasingu w Europie, podczas gdy faktycznie notowany był wzrost. Różnica ta wynika ze spadku wartości euro do dolara.

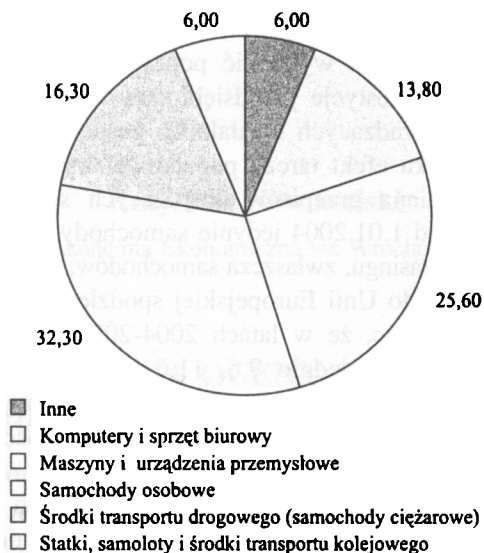
czeństwa amerykańskiego (w przeciwieństwie do mieszkańców Europy) przekonania nawiązującego do tradycji Arystotelesowskiej „bogactwo to bardziej władanie, niż tytuł własności”, że nie trzeba być właścicielem rzeczy, by efektywnie z niej korzystać (*leadership not ownership*). Niewiele niższe w stosunku do Europy wartości osiągnęły kraje azjatyckie, wśród których prym wiedzie Japonia posiadająca 75% udział w rynku. Jeżeli chodzi o Australię i Oceanię, to w zasadzie dominujący udział ma tu sama Australia, która w 1985 r. posiadała największy udział leasingu w finansowaniu inwestycji w świecie (35,8%). Listę zamykają Ameryka Południowa oraz Afryka, w których rozwój leasingu ściśle się wiąże z sytuacją polityczną, a ogólnie niski rozwój gospodarczy krajów obu kontynentów nie sprzyjał inwestowaniu. Ta sytuacja obecnie ulega zmianie, ale są to zmiany powolne. W Ameryce Południowej największy udział posiada Meksyk, a w Afryce Republika Południowej Afryki (por. [Martowski 1999]).

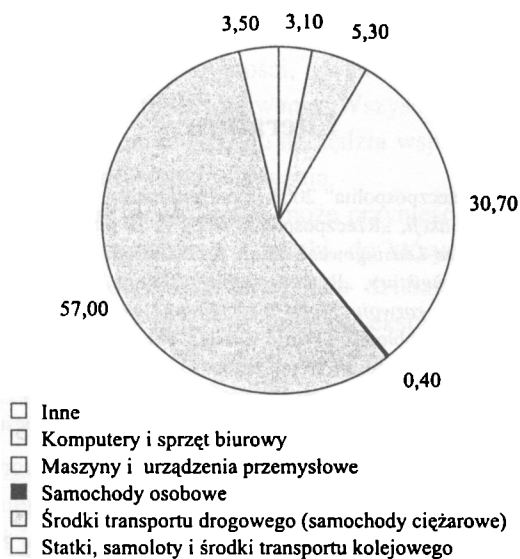
Rys. 2. Wartość środków trwałych oddanych w leasing w Europie w latach 1984-2001

Źródło: [Polski rynek... 2003, s. 60].

Analizując udział leasingu według poszczególnych środków trwałych w Europie i Polsce, można zauważyć znaczne różnice, zwłaszcza w odniesieniu do samochodów osobowych oraz środków transportu drogowego. Są to jednak różnice pozorne, dotyczące specyfiki pojmowania w Polsce samochodu ciężarowego jako samochodu o określonej ładowności, posiadającego homologację producenta lub importera potwierdzającą fakt bycia ciężarowym, mimo że jest on faktycznie osobowy. Biorąc to pod uwagę, można uznać, że tendencje występujące w Polsce i w Europie są podobne. Poza tym w Europie nieco większy jest udział komputerów i sprzętu biurowego oraz innych, z kolei w Polsce maszyn i urządzeń.

Rys. 3. Udział poszczególnych środków trwałych oddanych w *leasing* w Europie

Rys. 4. Udział poszczególnych środków trwałych oddanych w *leasing* w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Polski rynek...].

4. Zakończenie

Na zakończenie warto wspomnieć, że począwszy od 2002 r. notuje się przyrost środków oddanych w *leasing*. Na koniec 2003 r. szacuje się, że wartość nieruchomości

ści oddanych w *leasing* wyniesie w Polsce ok. 9,5 mld zł. Składa się na to wiele przyczyn, wśród których można wymienić poprawę koniunktury na rynku i tym samym zwiększające się inwestycje przedsiębiorstw, zmniejszenie stawek podatku dochodowego od osób prowadzących działalność gospodarczą do 19%, co pozwoli uzyskać jeszcze w tym roku efekt tarczy podatkowej wyższy od wniesionej opłaty początkowej, a także zmiana przepisów dotyczących samochodów ciężarowych, którymi będą mogły być od 1.01.2004 jedynie samochody typu van.

Mimo że atrakcyjność leasingu, zwłaszcza samochodów, spadnie od stycznia 2004 r., to wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej spodziewany jest wzrost popytu na usługi leasingowe. Szacuje się, że w latach 2004-2006 zostaną oddane w *leasing* środki trwałe o wartości odpowiednio 9,6, 11,6 i 14,4 mld zł (por. [Rekordowe obroty... 2003, s. B7]). Należy jednak pamiętać, że zwiększy się jeszcze bardziej konkurencja na rynku, w związku z czym nie ma pewności, czy obecnie funkcjonujące towarzystwa zwiększą swoją sprzedaż. Biorąc pod uwagę praktycznie brak barier wejścia oraz dotychczasowe doświadczenia, można się spodziewać, że wiele przedsiębiorstw, chcących w Polsce wykorzystywać fundusze unijne przeznaczone na inwestycje, będzie zmuszonych do wyboru określonych instytucji finansujących. Podważać to może efektywność i suwerenność decyzji finansowych oraz uzależnić przedstawioną ścieżkę wzrostu branży od możliwości absorpcji środków unijnych.

Literatura

- Inwestycje zamiast leasingu*, „Rzeczpospolita” 2003 (z 6-7 grudnia).
 Karpiński S., *Ratunkowa emisja akcji*, „Rzeczpospolita” 2001 (z 10 maja).
 Królak J., *Towarzystwo Finansowo-Leasingowe: ostatnia próba obrony*, „Puls Biznesu” 2002 (z 18 lutego).
 Maciejewski A., *Pogorszenie koniunktury*, „Rzeczpospolita” 2000 nr 198 (5668).
 Martowski A.S., *Charakterystyka rozwoju rynku leasingowego na świecie*, referat na konferencję nt. *Leasing w Polsce – aktualne problemy*, „World Leasing Yearbook 1999 – Euromoney”.
 Mroczek J., *Leasing w działalności bankowej*, Wyd. Hubertus, Warszawa 2000.
Polski rynek leasingu. Edycja VII, Wyd. Gemini, Warszawa 2001.
 Omachel R., *W tym roku leasingodawcy zamierzają odrobić straty*, „Puls Biznesu” 2002 (z 5 lutego).
Rekordowe obroty w listopadzie, „Rzeczpospolita” 2003 (z 5 grudnia).

THE LEASING OF FIXED ASSETS IN POLAND AND ON WORLD. PERSPECTIVE OF DEVELOPMENT

Summary

This article presents comparative analysis of extent lease transactions in Poland and over the world. In particular some obstacles of lease development in Poland and its perspectives for the future progress short before Poland will join European Union are indicated.